

Van de redactie

Dit is de 38e uitgave van de Historische Vereniging Bergambacht.

Achtereenvolgens komen in dit nummer aan de orde:

- 1 Mededelingen bestuur en redactie
- 2 Herinneringen (afl.6) Het gezag in de jaren'50 (Roel Botter)
- 3 De Elserkade in Berkenwoude (H. van Herk)
- 4 Rijke Rinus (Roel Botter)
- 5 Uit het archief.
- 6 Vroeger en nu (Ammerstol Kerkplein)
- 7 Een dure bedtstede

Mededelingen bestuur en redactie

We mochten de voorbije maanden 6 nieuwe leden inschrijven.
Welkom!

Uit het archief

In de loop der jaren is door donaties van leden en mensen die aan onze vereniging dachten bij het opruimen van zolders, kasten enz. een uitgebreid archief ontstaan. Het archief is nog niet gedocumenteerd helaas, dus iets opzoeken waarvan je weet dat het 'ergens' in een doos of tussen andere spullen moet liggen, is soms behoorlijk tijdrovend. Toch wil de redactie een begin maken met de rubriek "Uit het archief." En aandacht besteden aan een document of voorwerp. Tenslotte is het de bedoeling om het verleden levend te houden en is dit een van de mogelijkheden.

Tijdens de korte ingelaste Algemene Ledenvergadering op 24 sept. 2019 is de heer Hans van Jaarsveld met algemene stemmen gekozen tot penningmeester van onze vereniging

Herinneringen (6) (door Roel Botter)

Het 'gezag' in de jaren '50.

De Munck, Boerboom, Bos, Schaap, Kleibeuker en De Mos

Zo halverwege de vorige eeuw waren slogans als: 'Die pet past ons allemaal' en 'De politie is je beste vriend' onbekende fenomenen. De politie, dat was een man in een donkerblauw uniform met een aantal strepen op zijn mouwen en een pet op. Ze droegen hoge laarzen waarin de broekspijpen verdwenen en er aan de buitenzijde van hun bovenbenen een vorm ontstond die me aan de wangen van een hamster deden denken. Ondanks die wat koddige uitmonstering hadden ze geen slogans nodig om zich als gezag geaccepteerd te weten. Dat gezag hadden ze. Sterker nog: Ze wáren het. Wanneer ik in mijn geheugen graaf is de eerste politieman aan wie ik herinneringen heb, de wachtmeester De Munck.

Het politiebureau in het voormalige postkantoor linksachter in de gang aan de Burgemeester Uilkensstraat

De Munck woonde in de politiewoning naast het raadhuis in de Raadhuisstraat. Die woning werd gebouwd op de plaats waar voorheen een gebouwtje stond waar de handbrandsput was ondergebracht. Die was na de aanschaf van een motorsput overbodig geworden.

Een voorganger van De Munck was o.a. Hendrik Welter. Welter ging in 1864 met pensioen en kreeg daaruit F140,- per jaar uitbetaald, ook destijds geen vetpot. Het archief Midden Holland vermeldt vervolgens het ontslag in 1877 van veldwachter H.de Kok vanwege ***“misbruik van sterken drank.”*** Zijn opvolger Gijsbert de Bruijn had het beter voor elkaar, want zijn jaarwedde werd verdubbeld tot F400,- + kleding, wapening en zelfs vrij wonen. Hij woonde in het gemeentehuis. Welk pand daarmee werd bedoeld is niet duidelijk. Het kan niet het huidige raadhuis zijn geweest, want dat werd pas in 1894 gebouwd. Toch moet ook in het huidige (voormalige) gemeentehuis de veldwachter hebben gewoond, want het archief vermeldt: ***“De in 1931 overleden ‘dienaar der politie’(tevens nachtwaker, doodgraver, gemeentewerkman etc.) werd niet vervangen. De veldwachter kreeg toen vrij wonen in het gemeentehuis. Hij trad daarnaast op als rijksveldwachter.”***

Of de man alleen in het gemeentehuis woonde of met een gezin, is niet duidelijk. Uiteindelijk werd deze situatie onhoudbaar, de inpandige politiewoning werd bij het secretariaat getrokken en men liet in 1936 de politiewoning op nr. 7 eraan bouwen, waarvan ik mij De Munck als bewoner herinner. Die woning werd in 1957 bij het gemeentehuis getrokken en het huis van voormalig hoofdonderwijzer Verhoeven, op de hoek op nr. 22 waar de Raadhuisstraat over gaat in de Hoofdstraat, werd de nieuwe politiewoning met bureau.

Het zal rond 1954 geweest zijn dat De Munck als vanuit het niets de - toen nog- Schoonhovense Kerkweg op kwam razen op zijn motor met zijspan en Pauw de Jong in de kladden greep die stond te vissen op een plek waar het niet mocht en wij stonden te kijken. Pauw moest in het zijspan mee naar het bureau en de hengel werd geconfisceerd. Ik deed het bijna in mijn broek van angst voor die in het zwart geklede boeman. Het politiebureau stelde weinig voor. Het was een minuscule ruimte in het PTT postkantoor aan de Burgemeester Uilkensstraat dat net genoeg plaats bood aan één man, een kast en een schrijfmachine. De Munck verdween in 1955 en werd opgevolgd door een man die het politievak zou kunnen hebben uitgevonden:

**Opper Boerboom houdt toezicht tijdens de aubade op 30 april 1957.
Verder zien we o.a.burg. Diepenhorst, Cees Potuijt, D. van Dokkum.
J.v.d Werken, Sander Burger, Kriena v.d. Velden en Adriaan Kleijn.**

Boerboom wist alles, zag alles en kende bijna iedereen. Ooit wilde hij in het onderwijs gaan, maar koos uiteindelijk voor het gezag. Ik denk dat je, wanneer hij je meester zou zijn geweest, sidderend in de schoolbanken zou hebben gezeten. We waren bevreesd voor zijn alziend oog. Eens fietste ik op weg naar school in Schoonhoven met mijn hand op de plek aan het stuur waar een bel behoorde te zitten. Dat deed ik niet zomaar, want vanuit de tegenovergestelde richting naderde een motor met zijspan. Secondant Bos reed, Boerboom zat in het zijspan en inspecteerde vanuit die positie alles wat hem voor ogen kwam. Toen ze waren gepasseerd slaakte ik in stilte een zucht van verlichting. Te vroeg echter, want nog geen minuut later hoorde ik het gedokker van een motorfiets achter me op de B-weg. Boerboom! “Haal die hand eens van je stuur, ” klonk het bars. Ik voldeed aan zijn bevel. “Geen bel?” Ik schudde schuld bewust mijn hoofd zonder hem aan te kijken. “Vanmiddag na schooltijd langskomen aan het bureau, met bel” beet hij me toe. Bos bleef al die tijd stoïcijns voor zich uit staren. Bos was een man van weinig woorden die evenwel heel snel duidelijk kon maken wat hij van een bepaalde situatie vond. Met Bos viel niet te marchanderen. En dan was er natuurlijk agent Schaap, een verhaal apart. Schaap had ‘het’ niet. Met zijn kin ver vooruitgestoken en het hoofd licht achterover fietste hij door het dorp. ‘Sterrenkijker’ was de bijnaam die we voor hem hadden bedacht. Op een oudejaarsavond ging het tussen hem en een deel van de bevolking voorgoed mis. Gewoontegetrouw was het na klokslag middernacht verzamelen geblazen op de driesprong bij de Raadhuisstraat en de Burg. Uilkenstraat, voor de winkel van bakker Van den Berg. Vanuit het publiek werden de rotjes en gillende keukenmeiden naar het midden van de straat gegooid waar ze ontploften of zigzaggend een heenkomen zochten. Onschuldig vermaak, waarbij vrijwel

nooit iets gebeurde. Tot die bewuste avond. Vanuit de achterste rij werd een rotje over de hoofden van het publiek gegooid. Op dat moment schreef Schaap met de fiets aan de hand langs de rijen. Het rotje viel op zijn pet en ontplofte. Na van de eerste schrik te zijn bekomen ramde hij woest zijn fiets het publiek in om de dader te grijpen. Die verraadde zichzelf omdat hij zo dom was om te gaan rennen. Maar hij ontkwam. Het ijzig zwijgen van de omstanders op zijn vraag wie de dader was moet voor hem het omslagpunt zijn geweest. Niet lang daarna verdween hij naar 'de overkant,' zoals Groot-Ammers en Streefkerk werden genoemd. In Ammerstol had Kleibeuker zijn standplaats, maar hij kwam ook wel eens naar Bergambacht. Waarschijnlijk viel Ammerstol onder dezelfde postcommandant. Kleibeuker was een aimabele man. Evenals Bos was hij rustig, besluitvaardig en sociaal.

Bos (links) en De Mos

Bos vormde met een andere wachtmeester een uniek koppel. Voor mijn gevoel waren ze altijd samen, maar dat zal ongetwijfeld niet het geval zijn geweest en draaiden ze gewoon hun diensten in een rooster. Alleen op zaterdagavond, wanneer het in café 't Centrum bal was- en dat in meerdere betekenissen van het woord- trokken ze gebroederlijk op en mepten met een welhaast sardonisch genoegen de ruziezoekende opgeschoten jongens met hun gummiknuppel de trap af en de kroeg uit. Die andere wachtmeester was Koos de Mos. Tegenover de wat introvertere figuren als Kleibeuker en Bos was hij de meer toegankelijke extraverte bourgondiër die overigens evenmin met zich liet sollen. Misschien was hij af en toe wat minder strak in de leer. Wanneer het op 'opkomen voor de wat zwakkeren in de samenleving' neerkwam, kneep hij wel eens een oogje toe. Tijdens de noodslachting aan de Dijklaan bij Gijs de Mik hield hij toezicht bij de verdeling van het vlees. Ja, we schrijven de jaren vijftig en zo kort na de oorlog was vlees een luxe artikel. Voor iedereen was er een vaste hoeveelheid beschikbaar, daar viel niet aan te tornen. Maar hij liet wel eens mensen uit een groot gezin met een grotere portie vertrekken. Niemand die het zag, want je werd één voor één binnengelaten.

Rondom De Mos hing een aureool van onverschrokkenheid. Waar de basis van die faam lag weet ik niet. Hij straalde wel uit dat hij voor niets en niemand uit de weg ging en wellicht was zijn verleden als oud-militair die met trots de groene baret had gedragen er mede debet aan, het zou kunnen. Maar op een septemberdag in 1957 speelde hij een heldenrol die veel duidelijk maakte en waarvoor hij later een onderscheiding kreeg van het Carnegie Heldenfonds die hem werd uitgereikt door Commissaris der Koningin Mr. J. Klaasesz, tevens voorzitter van het fonds. Wat gebeurde er die middag? Een op hol geslagen paard van de

groenteboer kwam met de kar achter zich aan als waanzinnig de Secr. Schippersstraat in galopperen. Het lawaai van de bonkende kisten en rammelende flessen maakten het dier alleen maar wilder en het rende in woeste vaart recht op nietsvermoedende kleuters af die in een zandbak zaten te spelen. De Mos rende zijn tuin uit, waar hij toevallig bezig was en wist het paard met één hand aan het hoofdstel vast te grijpen. Dat minderde echter geen vaart en sleurde hem hangend aan de riempjes mee. Angstvallig proberend de trappelende hoeven te vermijden, slaagde hij er in met de andere hand het bit van het paard te pakken te krijgen. Zo kreeg hij vat op het dier en vielen ze uiteindelijk samen op de grond, waarna hij de tegenwoordigheid van geest had om op het hoofd van het paard te gaan zitten. Daarmee kwam een einde aan een bloedstollende rit die zoveel dramatischer had kunnen eindigen. Met uitgebreid eerbetoon door o.a. een afdeling aangetreden manschappen van de Rijkspolitie werd hem het eremetaal opgespeld. De Mos ging uiteindelijk met pensioen en overleed op 73 jarige leeftijd in 1995. De groene baret heeft nog lange tijd in plastic verpakt op zijn graf gelegen.

Elserkade

De kortste weg tussen Berkenwoude en Stolwijk is via de Schenkel, de Benedenheulse weg en de Benedenkerkse weg. Mooie route, ook met de fiets. Wanneer je vanuit Berkenwoude via het Oosteinde de Schenkel op draait, vind je direct na de bocht die naar de Benedenheulse weg leidt, aan de noordzijde een pad waar je, wanneer je even niet oplet, aan voorbij gaat zonder het gezien te hebben. Het is een simpel graspad dat nog niet zo lang geleden als wandelpad is ingericht. Er staan een infobord en

een bankje. Maar daar gaat dit verder niet over. Achter dit pad, of beter gezegd: achter de naam Elserkade schuilt een stukje geschiedenis.

De Elserkade in Berkenwoude

Het vormt al eeuwenlang de grens tussen Berkenwoude en Stolwijk. Van de heer H.van Herk kreeg ik onderstaand verhaal toegestuurd.

“Algemeen wordt aangenomen dat de naam Elserkade ontstaan is omdat er vroeger veel elzenstruiken zouden hebben gestaan. Toch denk ik dat die redenering iets te gemakkelijk is. Jarenlang heb ik gewoond op het adres Oosteinde 33. Op zeker moment werd ik nieuwsgierig naar de vroegere bewoners van onze boerderij. Om dit te achterhalen ben ik gaan zoeken in de archieven van Berkenwoude. Uiteraard zag ik daar ook archiefstukken die niets met de boerderij te maken hadden. Zo

ook een akte uit 1744. Hierin wordt beschreven dat Cornelis Dirksz Dionijs, wonend onder Alphen een gedeelte van het Papeland verkoopt aan Daam Gerritz Butter. Daam Butter woonde op Schenkel nr. 11.

Het Papeland klinkt bekend, want ook nu wordt het perceel aan de Berkenwoudse kant naast de Elserkade nog altijd De Paap genoemd. Kadastrale nummers bestonden in die tijd nog niet. Wel werd aangegeven welke percelen er ten westen en ten oosten van het verkochte perceel lagen. In dit geval ten westen de weduwe Claas Jacobsz Bakker en ten oosten de Landscheidings- of Helserkade. Duidelijk is in Oudnederlands te lezen:

Landscheijding of Helsercade. Als je het uitspreekt ligt Helser of Elser wel heel dicht bij elkaar. Daarom durf ik wel met zekerheid te zeggen dat de huidige naam Elserkade een vervorming is van het vroegere Helserkade. Blijft de vraag waar Helserkade dan vandaan komt. Ook daarop is antwoord te vinden.

De Paap is een langgerekt perceel. Behalve de weduwe Claas Bakker waren er ook andere eigenaren aan de westzijde van het Papenland. Onder andere Dirk van der Hel uit Moordrecht. Dirk was getrouwd met Marijtje Snoeij uit de Achterbroek. Dat maakt het beter te begrijpen waarom iemand uit Moordrecht een perceel land in Berkenwoude heeft. Om op zijn perceel te komen zal Dirk ongetwijfeld gebruik hebben gemaakt van de Elserkade. Je kan je voorstellen dat daardoor gesproken werd over ‘de kade van Van der Hel.’ Met een beetje fantasie kan je bedenken dat het na verloop van tijd werd afgekort tot Helserkade. Dat de kade vroeger Helserkade heette mag je zien als een vaststaand feit. Of Dirk van der Hel bij de naamvorming betrokken is geweest is minder zeker. Maar het verhaal is zo logisch, dat voor mij Dirk van der Hel uit Moordrecht de uiteindelijke naamgever is van wat nu de Elserkade heet.

Rijke Rinus (door Roel Botter)

Bergambacht ontstond in de 12^e eeuw rond een donk waarop eerst een kapel werd gebouwd en later de huidige Ned. Herv. Kerk verrees. De meeste bebouwing bevond zich rond de kerk met een uitloper naar het noorden die ooit Kerkstraat en verderop Dorpsstraat heette en later transformeerde naar Raadhuisstraat en Hoofdstraat. De huizen waren simpele houten gebouwen, gedekt met riet of stro. De ‘verstening’ zoals het latere bouwen met stenen wordt genoemd begon pas eeuwen later. Het huis aan de Raadhuisstraat 14, waar in de jaren ’50 groenteboer Bas van Herk zijn winkel en woonhuis had, herinnerde als oudste woning in het dorp aan die periode. Het was waarschijnlijk rond 1700 of iets daarvoor gebouwd. Het was tot voor kort een bouwval en werd door de fam. Soet volledig nieuw opgetrokken in de vorm en stijl zoals het ooit geweest moet zijn en is nu een sierraad voor de omgeving. Aan de Kerksingel verrees in 1782 een voor die tijd enorm stenen pand. Het werd gebouwd door de met emeritaat gaande dominee Croon die er nog geruime tijd in woonde. Later werd het door zijn erfgenamen verkocht en was het uiteindelijk tot 1914 de pastorie van de Ned. Herv. Kerk. Die verkocht het weer aan de heer G. van Wijngaarden die er een woning voor drie gezinnen van maakte. In 1957 werd het gesloopt en maakte plaats voor de kolenloods van Botter. De nieuwe pastorie kwam aan het begin van de Hoofdstraat op de plaats van de voormalige burgemeesterswoning. Inmiddels staat hier een winkelpand met appartementen. Er verschenen in die tijd meerdere grote gebouwen aan de Hoofdstraat. In 1902 bouwde Dirk Oskam het huis dat lange tijd als dokterswoning dienst deed, in 1999 werd gesloopt en plaats maakte voor woningen en

winkels van gebouw De Quell. De boerderij van Schouten, schuin er tegenover, verrees niet veel later. Maar het meest opvallend was het huis dat de arts Van der Loo in 1896 liet bouwen, helemaal aan het einde van wat destijds de Breedeweg of Noordeinde heette, bij de kruising met de Kadijkselaan en de Tussenlanen. Vanaf wat nu de Pleinstraat is tot aan de Tussenlanen was er aan de oostzijde niets. Er stond geen gebouw, er was alleen grasland. De man moet een visionair geweest zijn toen hij zijn besluit tot bouwen op deze plek nam. Later werd hier meer gebouwd. De stoomtimmerfabriek van Van der Straaten startte hier, notaris Mahlstedde bouwde er een woning voor hemzelf en voor zijn zussen, onderwijzer Bulsing liet een woning bouwen en C. van Zelderen uit Haastrecht tekende voor het huis op Hoofdstraat 113.

Schoonhovense Courant 1958

En daarmee komen we uiteindelijk bij het onderwerp van dit verhaal: De bewoner van dit huis in de jaren '50. Om precies te zijn; in 1958. Weinigen weten het zich nog te herinneren, maar toen stonden de kranten vol verhalen over "Rijke Rinus" uit Bergambacht, zoals hij in de volksmond werd genoemd. Ook nu gaat in de zomer het prachtige, onder architectuur gebouwde huis mysterieus schuil achter volle boomkronen en lijkt het iets te verbergen, net als in de tijd dat de meest bizarre verhalen de ronde deden over de toenmalige bewoner. Hoe minder men wist,

des te meer werd er gefantaseerd. Maar wie was Rinus en wat speelde er zich toen af?

De Schoonhovense Courant meldde op 7 maart 1958 in een uitgebreid artikel over Rinus M. dat zij het eerste blad in het land waren die de zaak in de publiciteit hadden gebracht. Iedereen in het dorp wist natuurlijk om wie het ging, maar de regels bepaalden nu eenmaal dat de naam niet voluit werd geschreven. Verder was er van enige discretie nauwelijks sprake, want de woning stond in Het Vrije Volk groot afgebeeld naast een artikel over hetzelfde onderwerp, alleen het huisnummer ontbrak.

**Het 'Noordeinde' rond 1910.
Hoofdstraat 113 is de fraaie villa uiterst rechts.**

Tegenwoordig zouden we waarschijnlijk de hele affaire schouderophalend afdoen als een 'gevalletje belastingfraude' en overgaan tot de orde van de dag. Maar in het Bergambacht van 1958 was de arrestatie van Rinus en zijn verblijf in de gevangenis

aan de Rotterdamse Noordsingel lange tijd het gesprek van de dag. Waarschijnlijk speelde daarbij ook een andere affaire een rol die zich kort ervoor in Ammerstol had afgespeeld en waar ene meneer H. de kas van de spaarbank had geplunderd en geld van de dorpelingen achterover had gedrukt. Rinus echter had zich niet aan het bezit van zijn medeburgers vergrepen. Het was een kwestie tussen hem, zijn familie en de fiscus. Hij stond wel als een zonderling te boek. Dat werd vooral duidelijk na zijn arrestatie toen de verhalen loskwamen. Men ging vol op het orgel. Zijn rijkdom bleek welhaast legendarisch. Er moesten tonnen in zijn kluis hebben gelegen waar de fiscus geen weet van had, zo heette het. Hij was gierig, zó gierig dat, wanneer er bezoek kwam, hij een olielampje in de kachel zette om zo de suggestie te wekken dat er werd gestookt in het steenkoude huis. Hij deed alles per fiets. Wanneer hij naar Oud-Alblas fietste, waar hij een aantal boerderijen bezat, reed hij liever naar het veer van Ammerstol omdat het daar een stuiver goedkoper was dan in Bergstoep. Reed hij naar de veemarkt in Utrecht dan hield hij gedurende zijn marktbezoek de fiets aan de hand zodat hij geen dubbeltje stallinggeld hoefde te betalen. De bus of de trein waren bij hem uitgesloten. Voor de oorlog, toen het spoortje naar Gouda nog reed, werd er levende vis vervoerd. Daar zou hij al hebben staan gluren om toe te slaan wanneer dode exemplaren werden weggegooid. Die waren nog best te eten, vond hij. De oude Gerrit van der Wal vertelde in een interview met het Algemeen Dagblad dat wanneer Rinus een kop koffie aangeboden kreeg op de markt, hij zei dat hij daar niet aan begon. “Geef mij die 30 cent maar, die ben je dan toch kwijt.” En zo ontstond door al die verhalen het beeld van de zonderlinge rijkaard die verslaafd was aan zijn geld en er niet van durfde te leven. Hij was na de dood

van zijn moeder en het vertrek van zijn vader alleen in het huis blijven wonen.

Rinus stamde uit een geslacht met boerderijen in Oud-Alblas en Lekkerkerk dat het kapitaal generaties lang binnen de familie wist te behouden door onderling te trouwen, neven met nichten. Maar in 1932 gebeurde er iets dat het voorspel blijkt te zijn geweest tot de latere malversaties. Zijn jongste zuster trouwde met een jongeman uit de burgermaatschappij. “Hij had geen cent te makken” verklaarden de twee andere zusters later nog met een blik vol afschuw. Het werd als een bedreiging van het familiebezit gevoeld. Toen de jongste zuster bij de geboorte van een tweeling overleed, werd Rinus aangewezen als voogd van de kinderen. In 1944 overleed zijn moeder en toen begon het gemanipuleer met geld om zo de nooit geaccepteerde aangetrouwde familie- de burgerlijke zwager en zijn beide zoons- buiten de erfenis te houden. Om die erfgenamen niet mee te laten delen hield Rinus ook zijn beide zussen in onwetendheid over de omvang van moeders nalatenschap. Maar nu had hij buiten de waard gerekend. Zijn zwager werkte als ambtenaar bij de belastingen en wanneer de fiscus bloed ruikt wordt het een moeilijk verhaal. Rinus werd gearresteerd op vermoeden van fraude en ter intimidatie korte tijd in Bergambacht in een arrestantenverblijf opgesloten. Hij zat ‘onder de toren’ zoals het toen werd genoemd, hoewel de toren al eeuwenlang geen arrestanten meer herbergde.

RIJKE RINUS TREFT HET OPPERBEST: WARM ETEN

Ongekende weelde
na volledige
verwaarlozing

Nieuwsdienst Algemeen Dagblad

Het arrestantenhok, want dat was het, bevond zich echter wel in de nabijheid van de toren. Op het kerkterrein tegen de zuidgevel was een aanbouw die hiertoe diende. Maar of dat toen nog in gebruik was waag ik te betwijfelen en zal de uitdrukking 'onder de toren zitten' meer in de historische context moeten worden geplaatst, als aanduiding voor iemand die is vastgezet. Meer waarschijnlijk is dat hij in de nieuw gebouwde cel achter het politiebureau op Raadhuisstraat 22 heeft gezeten. Al spoedig kwam hij weer vrij, maar de opsporingsambtenaren lieten niet meer los. Het dossier groeide tot een lijvig boekwerk. Rinus bleek ook zijn zussen te hebben benadeeld voor minstens drie ton. Samen met de bedragen die hij voor de fiscus had verzwegen en waarvoor hij zou worden aangeslagen, zou hij waarschijnlijk als een volledig uitgeschud man na zijn detentie zijn leven weer moeten oppakken. Je zou verwachten dat hij bij het vooruitzicht in relatieve armoede verder te moeten met zijn leven, er een zekere radeloosheid bij hem zou hebben toegeslagen. Maar dat bleek slechts ten dele. Hij besepte de ernst van de situatie, maar koesterde de hoop dat hij door zijn slimme manipulaties toch een groot deel van het familiekapitaal zou kunnen redden. En daarbij kwam dat hij zich aan de Rotterdamse Noordsingel best op zijn

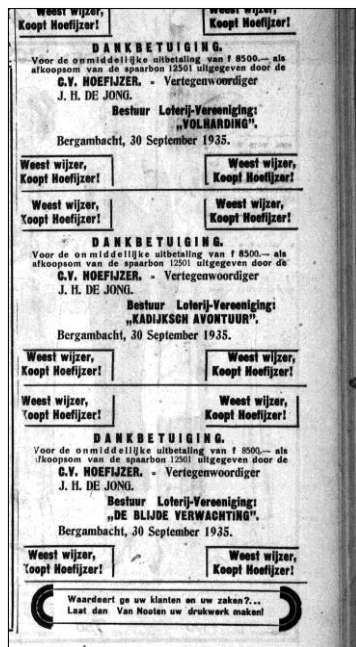
gemak voelde. Aan een familielid vertelde hij dat hij er prima verzorging genoot. “Ik krijg hier elke dag warm eten.” Hoe het verder is gegaan is mij niet bekend. Rinus vertrok na zijn vrijlating naar Oud-Alblas. Wanneer ik langs het huis in de Hoofdstraat fiets, is het voor mij nog steeds “het huis van Rijke Rinus.” Ik vraag me wel eens af of de huidige bewoners de geschiedenis van hun voorganger kennen. Een geschiedenis die lange tijd de nodige rimpelingen in het doorgaans rustig voortkabbelende Bergambachtse dorpsleven veroorzaakte.

Uit het archief

Deze lidmaatschapskaart van (mede)oprichter Gerrit den Hoed van loterijvereniging De HOKO herinnert me aan een verhaal dat

me jaren geleden werd verteld. Het moet rond eind jaren '20 of begin '30 van de vorige eeuw geweest zijn dat Bergambacht op z'n kop stond toen er 2 keer een enorme geldprijs in de Staatsloterij? in het dorp viel. De details van het verhaal zijn me helaas ontschoten, maar ik heb het uit betrouwbare bron. Zoon Gerrit van loterijagent J.H. (Manus) de Jong vertelde het mij jaren geleden. Beide zijn inmiddels overleden. Het moet zelfs in de landelijke dagbladen hebben gestaan. "Gouden regen in Bergambacht" luidde een kop. Het bijzondere aan het fenomeen was dat de 2 hoofdprijzen in een tijdsbestek van 2 of 3 maanden vielen.

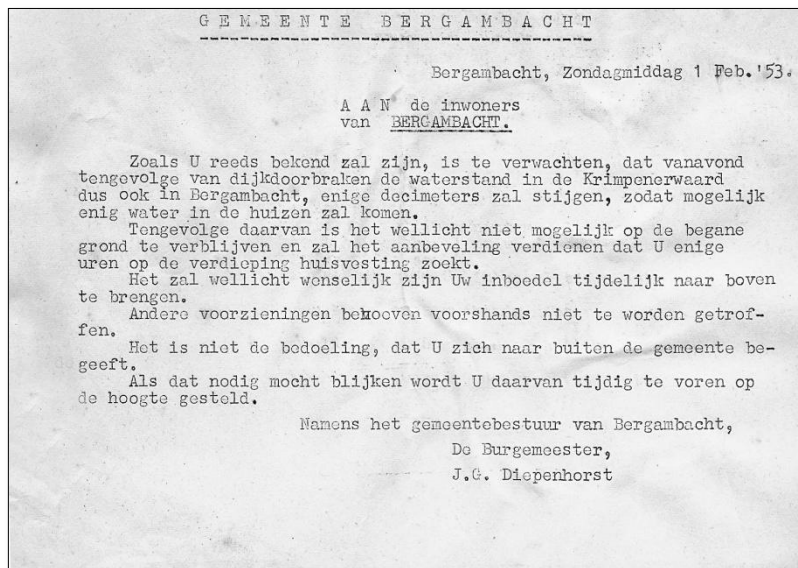

Schoonhovense Courant 10 febr. 1935

Men was nog niet gekomen van de eerste klap of de tweede viel al. Er gingen natuurlijk al snel smeulige verhalen rond over mensen die uit principe niet aan loterijen deelnamen, maar nu onverklaarbare aankopen deden, ja zelfs een huis lieten bouwen. “Zou hij ook geld hebben gewonnen?” Smullen geblazen! Zeker is wel dat de prijzen niet bij één persoon zijn gevallen. Er bestonden toen ook al loterijverenigingen. Mogelijk is dit verhaal de aanleiding geweest om De HOKO op te richten in 1944. Zoals gezegd bestonden er al eerder loterijverenigingen. Een advertentie in de Schoonhovense Courant uit 1935 toont aan dat er ook toen stevige prijzen vielen. Ga maar na: In een tijd dat men per week enkele tientjes verdiende was F8500,- een enorm bedrag. Of de 3 verenigingen, De Voharding, Kadijksch Avontuur en De Blijde Verwachting elk dat bedrag kregen uitgekeerd of het moesten delen is niet goed op te maken uit de advertentie. Maar misschien zijn er nog mensen die meer weten over dit geval en de prijzen die ik eerder noemde en voor zoveel opschudding zorgden.

De gemeenteraad van 1953

De brief van burgemeester Diepenhorst aan de bevolking op 1 februari 1953

Een lokale radio-omroep om te waarschuwen was er in die dagen nog niet en nog maar mondjesmaat televisie, laat staan de mogelijkheid van een rampenbericht op een mobiele telefoon. De Radionieuwsdienst van het ANP was de belangrijkste nieuwsbron. Burgemeester Diepenhorst moest zich behelpen met een schrijven aan de burgerij tijdens de watersnoodramp van 1953. Bergambacht, Berkenwoude en Ammerstol hielden droge voeten, maar bij Ouderkerk aan den IJssel en in de Stormpolder bij Krimpen aan den IJssel ging het gruwelijk mis en waren er slachtoffers te betreuren. Of dit document huis aan huis is bezorgd is mij niet bekend. Ik neem aan van wel, hoe zou men anders kennis moeten hebben genomen van dit bericht?

Toen en nu: Ammerstol

De kerk in Ammerstol begin vorige eeuw met nog een sloot ervoor.

Dezelfde plek anno 2019

Een dure 'Bedstede.'

Onderstaand verhaal werd me enige tijd geleden toegestuurd. Helaas weet ik niet meer door wie. Een verhaal over een 'bedstede' waarover in de 17^e eeuw langdurig werd geprocedeerd

Op in totaal vijftieng zittingdagen van de Hoge Vierschaar van Zuid-Holland in de jaren 1642 en 1643 werd het civiel proces gevoerd van Maeijcken Geenen tegen Dirck Joppen van Oort. Maeijcken Geenen was weduwe van Jan Jaspersz Smidt, wonend in Bergambacht, een dorp aan de Lek in de Krimpenerwaard. Dirk Joppen van Oort had van zijn vader Jop van Oort een "bedstede" geërfd. Het was de familiebedstede. Jammer genoeg kunnen we de familie niet meer vragen hoe die bedstede er uitgezien kan hebben. Ik stel me voor dat het een fraai ledikant was in Tudor- stijl met baldakijn en gordijnen rondom. Zijn vader had hem die bedstede uitdrukkelijk toegezegd. Maar daar waren

de andere erfgenamen van Jop van Oort niet blij mee.

Waarschijnlijk had de toezegging niet in het testament van Jop van Oort gestaan. Maar zoon Dirck Joppen van Oort vond dat de andere erfgenamen met Maeijcken Geenen als hun woordvoerder zich niet met de bedstede hadden te bemoeien. Dat was een afspraak geweest die zijn vader met hem persoonlijk had gemaakt voor die stierf.

Het was "... het absoluten ende vryen eygendom ... (en) dat sij ... haer met de bedstede niet en sal hebben te bemoeijen ..."

Welnu, gedurende de jaren 1642 en 1643 stond deze civiele zaak gedurende vijftiwintig zittingsdagen van de hoge vierschaar op de rol. Als we dan bedenken dat ook de advocaten van de beide partijen moesten worden betaald komen we aan proceskosten plus salaris van de advocaten aan een dermate groot bedrag waarvoor zeker tien Tudor-bedsteden gekocht hadden kunnen worden. Kennelijk waren de partijen bereid om elkaar in financieel opzicht de das om te doen.

Op 20 April 1643 verwees de advocaat van Dirck Joppen van Oort naar een stukje jurisprudentie van een soortgelijke zaak die op dd 4 September 1639 voor de Hoge Vierschaar van Zuid-Holland was behandeld waarbij de aangeklaagde in het gelijk was gesteld. De advocaat vroeg dan ook vrijspraak voor zijn cliënt aan op grond van die jurisprudentie.

Op 29 Juni 1643 stond het proces voor het laatst op de rol (2). Er staat geen vonnis of conclusie van de Hoge Vierschaar bij.

Kennelijk hebben de twee partijen zich toen ten leste dan toch maar verzoend.

Bron: Nationaal Archief, Den Haag, Rechterlijke archieven in Zuid-Holland, Baljuw en Hoge Vierschaar Zuid-Holland 1574-1813

